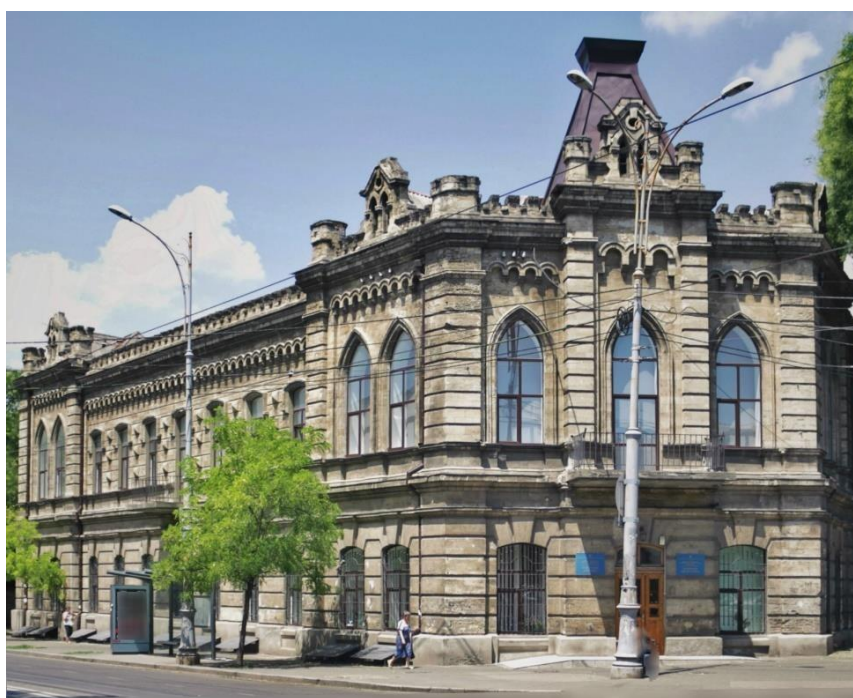

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»
БІБЛІОТЕКА

**«БІБЛІОТЕКА У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ
ПРОСТОРІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
(до 100-річчя бібліотеки Університету Ушинського)»**

**Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної бібліотечної
конференції**

**17 листопада 2022 року
м. Одеса**

Одеса – 2023

УДК 021:027.7(477.74)(043.2)

Упорядники: кандидат мистецтвознавства, директор бібліотеки О. П. Спаськова, зав. відділом бібліотеки І. В. Панченко, бібліограф 2-ї категорії О. А. Максим.

**Схвалено рішенням вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(Протокол № 5 від 24.11.2022р.)**

Бібліотека у сучасному інформаційному просторі: проблеми та перспективи (до 100-річчя бібліотеки Університету Ушинського) : тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної бібліотечної конференції (17 листопада 2022 р., м. Одеса) / упоряд. О. П. Спаськова, І. В. Панченко, О. А. Максим. – Одеса : Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського, 2023. – 175 с.

Автори тез несуть особисту відповідальність за достовірність поданих матеріалів та за порушення прав інтелектуальної власності інших осіб.

2. Етика спілкування. Проблеми віртуальної реальності. Етика сьогодні : Актуально про етику та мораль. URL : <http://www.etica.in.ua/etika-spilkuvannya-problemi-virtual-noyi-real-nosti/>
3. Загнітко, А. П. Українське ділове мовлення фахового і нефахового спілкування. Донецьк : БАО, 2010. 480 с.
4. Культура віртуального спілкування: метод.-бібліогр. матеріали / уклад. Є. Кулик та ін. Київ : ДЗ. Державна б-ка України для юнацтва, 2010. 65 с.
5. Культура віртуального спілкування: методичні поради. Хмельницький : ХОУНБ ім. М. Островського, 2014. 28 с.

Наталія Петрівна Марченко,
кандидат історичних наук,
старша наукова співробітниця,
Інституту біографічних досліджень
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
м. Київ

«ДОРΟΣЛІ» ЖИТТЄПИСИ ДИТЯЧИХ ПИСЬМЕННИКІВ І ПОДВІЙНА АДРЕСАЦІЯ ВИДАНЬ ДЛЯ ДІТЕЙ У БІБЛІОТЕЧНІЙ РОБОТІ З ДОРΟΣЛИМ ЧИТАЧЕМ

***Ключові слова:** література для дітей і юнацтва, промоція дитячої книги, бібліотечні форми і методи роботи з читачем.*

Видання для дітей і юнацтва традиційно присутні в публічних і наукових бібліотеках педагогічних вишів. Але їхня подвійна адресація лише зрідка свідомо використовується бібліотечними працівниками у роботі з дорослим читачем. Так само залишається поза увагою величезний потенціал життєписів і напрацювання в різних сферах культури й не лише письменників, які пишуть для дітей.

Натомість, книжка для дітей (навіть коли йдеться про книжку-картинку для малюків чи книжку-іграшку) такою ж мірою звернена до дорослого читача, як і до дитини. Починаючи з маркетингових міркувань (покупцем дитячої книжки зазвичай є дорослий і саме він найчастіше робить вибір) і закінчуючи глибиною символіки та «іночитання» (згадайте, як за радянського часу «дитячі» тексти давали змогу дорослим висловити

заборонені думки вголос, наскільки складними та багатозначними в дорослому розумінні є кращі твори для дітей).

Так само долі та здобутки «дитячих» авторів містять у собі не лише педагогічні інтенції, а й значний історико-культурний дискурс, у чому легко пересвідчитися, читаючи щоденники та листування Олени Пчілки, Н. Забіли чи В. Рутківського, науковий доробок Ю. Ярмаши чи С. Іванюка.

Нині Україна стоїть перед неймовірно складними викликами, зокрема і в сенсі самоідентифікації її громадян, пошуку людьми різного віку спільних ідеалів і душевної розради. Єдність і взаєморозуміння є сьогодні запорукою перемоги та розквіту країни в майбутньому. І саме дитяча книжка та постать письменника, котрий пише для дітей, можуть стати тим засобом бібліотечної роботи, що дасть змогу ефективно вирішувати ці проблеми.

Серед вартих уваги заходів – тематичні виставки видань для дітей, котрі активізують позитивні спогади кількох поколінь читачів (скажімо, книжки про кохання та дружбу, життя та пригоди тварин, веселі вірші та оповідки різних часів тощо); видань до зимових свят (на жаль, традиція різдвяних видань була перервана в радянський час); видань про цікаві місця та історичні події в Україні чи світі (тут має бути розмаїття жанрів і максимально вузька локація чи факт) тощо. Важливо, щоб читачі мали змогу «редагувати» виставку, доповнюючи чи змінюючи її відповідно до своїх спогадів і симпатій. Скажімо, бібліотека пропонує базову версію, читачі-студенти мають певний час, щоб внести зміни. Потім можуть зробити те саме читачі-викладачі різного віку. По змозі, також читачі-діти. Підсумок – розмова оф- чи онлайн навколо отриманого результату, котра прояснює спільне та відмінне у розумінні різними поколіннями, скажімо, природи гумору й того, над чим справді радісно сміятися в усі часи.

Також дитяча книжка дає змогу нетравматично обговорювати з дорослими складні питання історичного минулого й сьогодення. Скажімо, можемо запропонувати дорослим прочитати невеличкі книжки для дітей про досвід евакуації, написані під час Другої світової війни (скажімо, «Серце беркута» О. Донченка) та нині («Мої вимушені канікули» К. Єгорушкіної, «Це тиха ніч, мій астронавте» О. Луцевської чи «Її порожні місця» А. Грувер), й записати свої враження на окремих аркушах (чи в одному з електронних форматів) таким чином, щоб ніхто вподовж певного визначеного часу не бачив записів інших. Тоді всі вони оприлюднюються анонімно й стають зрізом спільних уявлень про ситуацію та її віддзеркалення в літературі. Так само можуть бути «обговорені», скажімо, біографії І. Мазепи чи С. Бандери для дітей, модерні біографії святих для юні, дитячі та

підліткові книжки з дратівливими для певної категорії дорослих темами нетрадиційних стосунків і родин, культури тіла та статевих взаємин тощо.

Вражаючим досвідом, який сприяє переоцінці власних позицій для людей 50+, стає гра «Відомі особистості» (за тим самим принципом можна зорганізувати також «Визначні події»). Готується виставка енциклопедичних і довідкових видань для дітей та підлітків за останнє десятиліття (можна скористатися також науково-популярними книжками, книжками-біографіями). Окремо – картки з іменами та прізвищами згадуваних там персон і вказівкою на звороті, де саме про кожного можна прочитати. Старші читачі можуть випробувати, наскільки сучасними є їхні уявлення про світ, витягаючи картки та з'ясовуючи, чи знайомі їм ці персонажі. У випадку незнання читач має знайти потрібну інформацію у виданні з виставки. А якщо виявить належні знання, його ім'я та кількість вгаданих підряд (чи з десяти випадкових) карток фіксують, формуючи список «100% читачів ХХІ століття».

Гарно себе зарекомендували також орієнтовані на дорослого слухача огляди-презентації найцікавіших новинок за вузькими темами. Поряд із суспільно значимими, як ось «Тема та образи війни у виданнях для дітей» чи «Історія України : найцікавіші книжки усіх жанрів», дещо шокують, але й викликають живий інтерес неочікувані теми, скажімо «100 і 1 різновид книжок для дітей від 0 до 1 року», «Книжки про какашки і не лише», «Що ви знаєте про монстрів у дитячих книжках», «Ким може бути миша (кіт, пес) у дитячій книжці» тощо.

Цікаво проходять також заходи, зорганізовані за принципом «Дорослі твори дитячого письменника». Чудова інтимна лірика Н. Забіли, Т. Коломієць чи Галини Малик, романси на слова В. Бичка чи М. Морозенко, філософічні тексти Гр. Фалькович і барокова поезія І. Андрусика, чудова доросла поезія знакових «дитячих» видавців І. Малковича та М. Савки – відкривають раніше мало представлений широкій публіці внутрішній світ буття дитячої літератури в Україні, спонукають із більшою повагою та увагою ставитися до цього значимого культурного явища.

Також дорослим читачам цікаво «дешифрувати» відомі з дитинства тексти для дітей. Зазвичай такий досвід свідомого глибокого читання «дитячих» видань вони вже мають на основі перекладних текстів, як ось Л. Керрола, Г. Андерсена, О. Вайлда тощо. Але зазвичай мало хто пробував свідомо простежити «мітки часу» в знакових текстах української дитячої літератури. Скажімо, цікаві дискусії виникають навколо «Лиса Микити» І. Франка (можна скористатися одним із уривків) чи «Про відважного Барвінка і коника Дзвоника» Б. Чалого та П. Глазового, текстів В. Нестайка, С. Дерманського, В. Арєнєва, Л. Ніцой тощо.

Значна кількість найрізноманітнішої інформації, матеріалів і порад, які дають змогу фахівцеві цікаво та ефективно працювати із книгою для дітей зокрема і з дорослими читачами, зібрані на сайті Національної бібліотеки для дітей (<https://chl.kiev.ua>).

Олександра Олександрівна Москаленко,
заст. директора з бібліотечної справи,
Державна науково-технічна бібліотека України
м. Київ

СИСТЕМНЕ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ В ДЕРЖАВНІЙ НАУКОВО-ТЕХНІЧНІЙ БІБЛІОТЕЦІ УКРАЇНИ

***Ключові слова:** Державна науково-технічна бібліотека України, електронні інформаційні ресурси, бази даних, електронна бібліотека, електронний каталог, науково-технічна інформація, дистанційний доступ, комплектування фонду, повнотекстові бази даних.*

В наш час питання створення електронних інформаційних ресурсів (далі ЕІР), в тому числі електронних бібліотек (далі ЕБ), надання дистанційного доступу до них є для бібліотечної галузі одним з ключових питань. ЕІР стають невід'ємною частиною бібліотечних фондів та беззаперечно мають істотні переваги у порівнянні з традиційними в сучасних умовах.

Державна науково-технічна бібліотека України (далі ДНТБ України) протягом останніх десятирічь формує комплексну систему створення, збереження та використання повнотекстових документів і метаданих науково-технічного спрямування в електронному форматі. Головною метою цієї діяльності є створення повнотекстового електронного ресурсу науково-технічної інформації та надання рівного доступу до нього всіх користувачів, незалежно від їх статусу та місцезнаходження. В теперішній час доступ до повнотекстових електронних ресурсів ДНТБ України можливий лише в локальній мережі бібліотеки та за допомогою сервісу електронної доставки документів, тому ця діяльність потребує подальшого розвитку з метою створення повноцінної електронної бібліотеки.

В результаті вивчення даної проблематики було досліджено вітчизняний та зарубіжний досвід, що висвітлювався в наукових фахових виданнях [1, 2, 3], сайти бібліотек